

Datum

2025-04-04

Adress

Diarienummer

GYVF-2025-950

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

**Remiss angående remiss Utbildningsdepartementet -
Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)
STK-2025-391**

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att inkomma med synpunkter på ”Remiss från Utbildningsdepartementet - Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)”. I juni 2022 beslutade regeringen direktiv till utredningen med uppdrag om att lämna förslag som bidrar till att trygga kompetensförsörjningen och att fler elever får med sig de kunskaper de behöver för att kunna försörja sig själva.

Syftet med utredningen är att det i gymnasieskolan ska finnas flera vägar till arbetslivet som tar hänsyn till behoven på arbetsmarknaden, elevers olika förutsättningar för lärande och att många elever inte är redo att göra sitt yrkesval redan i årskurs nio.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser positivt på att utredningen presenterar förslag med ambitionen att fler elever ska kunna gå vidare i utbildningssystemet. Nämnden anser att det är bra att utredningen presenterar förslag som innebär att gymnasiala yrkesutbildningar och branscherna ökar samverkan. Nämnden ser dock ett flertal utmaningar med utredningens förslag, bland annat så måste stödinsatserna för eleverna vara omfattande på de korta yrkesprogram som utredningen föreslår. Nämnden anser vidare att utredningens tanke på samläsning mellan olika yrkesprogram endast i undantagsfall skulle fungera, eftersom eleverna på de korta och långa yrkesprogrammen skulle ha olika förutsättningar. Nämnden anser att förslaget om att behörighetskraven för yrkesprogram ska höjas till 12 ämnen är problematiskt. Det kan öka yrkesprogrammets status och attraktivitet, men det kan också leda till minskat söktryck.

Yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden yttrar sig i huvudsak endast om de frågor som påverkar nämndens verksamheter direkt eller indirekt. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden kommenterar utredningens förslag nedan.

Utredningens förslag i korthet

Utredningen presenterar ett flertal förslag utifrån uppdraget.

1. Nya yrkesprogram (1900 poäng) för elever som inte är behöriga till de yrkesprogram som omfattar 2700/2800 poäng.

Utredningens slutsats är att mer praktiskt inriktade yrkesprogram ska införas för elever som inte är behöriga till de yrkesprogram som omfattar 2700/2800 gymnasiepoäng. Med praktisk inriktning avser utredningen att innehållet huvudsakligen ska bestå av yrkesämnen. De nya yrkesprogrammen föreslås omfatta 1900 gymnasiepoäng med samma yrkesämnen som på dagens yrkesprogram, men mindre omfattning av gymnasiegemensamma ämnen.

Eftersom omfattningen av gymnasiegemensamma ämnen föreslås vara betydligt lägre än på yrkesprogrammen som omfattar 2700 eller 2800 gymnasiepoäng kommer eleverna på 1900-poängsprogrammen inte få hela den kompetens som utvecklas genom de allmänna ämnena. Utbildningen kommer dock att innehålla betydligt mer än vad många elever i dag erbjuds på introduktionsprogrammen.

Utredningens analyser och samtal med företrädare för arbetslivet, elever, lärare och skolledare talar för en i förväg och nationellt fastställd längd. Utredningen föreslår att längden ska vara tre år även om huvudmannen kan besluta att utbildningen för en enskild elev får fördelas på längre eller kortare tid.

2. Målgruppen för yrkesprogram som omfattar 1900 poäng har godkända betyg i minst tre grundskoleämnena.

Utredningen föreslår att det ska ställas behörighetskrav om godkända betyg i minst tre grundskoleämnena till de nya yrkesprogrammen som omfattar 1900 poäng. Målgruppen för de yrkesprogram som omfattar 1900 poäng är därför ungdomar som vill läsa en yrkesutbildning, men som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar 2700/2800 poäng. De ska dock ha minst tre godkända betyg från grundskolan. De elever som i grundskolan blir behöriga till yrkesprogrammen som omfattar 2700/2800 poäng ska enligt utredningen även i fortsättningen gå dessa mer omfattande program eftersom de ger ännu bättre förutsättningar till etablering och möjlighet att uppnå behörigheter till eftergymnasial utbildning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

De nya yrkesprogrammen föreslås omfatta 1900 gymnasiepoäng med samma yrkesämnen som på dagens yrkesprogram, men mindre omfattning av gymnasiegemensamma ämnen. Nämnden anser att korta yrkesprogram skulle kunna vara en lösning för att fler ungdomar ska kunna genomgå en yrkesutbildning och gå ut i arbete snabbare. Det är positivt att fler elever kan gå ett sammanhållet yrkesprogram, jämfört med idag där många i målgruppen läser individuellt program, och där

förutsättningarna för att gå vidare i utbildningssystemet inte alltid är optimala. Nämnden anser dock att behörighetskraven är lågt satta med endast tre godkända betyg från grundskolan. Dessa tre godkända betyg är heller inte specificerade, och detta kan då innebära att det är tre betyg som inte direkt skulle underlätta för eleven att klara studierna på yrkesprogrammen. Flera yrkesprogram idag ställer höga krav på kunskaper bland annat i svenska, matematik och engelska, så de låga behörighetskraven skulle kunna innebära utmaningar för eleverna.

3. Yrkesprogram som omfattar 1900 poäng ska syfta till ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis.

Det huvudsakliga innehållet på de nya programmen ska vara 1500 poäng yrkesämnen, vilket är samma mängd yrkesämnen som på dagens nationella yrkesprogram. Vart och ett av dagens yrkesprogram kommer att motsvaras av ett yrkesprogram som omfattar 1900 poäng och leda till samma yrkesutgångar. Utöver yrkesämnen ska även 200 poäng allmänna ämnen ingå, varav 150 poäng är gymnasiegemensamma ämnen och 50 poäng föreslås vara ett nytt ämne som utredningen benämner samhälls- och arbetslivskunskap. Därutöver föreslås att det ska ingå 100 poäng individuellt val och 100 poäng gymnasiearbete eller yrkesprov. Vidare föreslås att arbetsplatsförlagt lärande ska ingå med minst 15 veckor.

Utbildningarna kan organiseras som egna klasser men kan också organiseras genom samläsning med elever på dagens nationella program. De nya 1900-poängsprogrammen ska även kunna erbjudas i form av gymnasial lärlingsutbildning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Utredningen föreslår att de nya yrkesprogrammen kan organiseras som egna klasser men att de också kan organiseras genom samläsning med elever på dagens nationella program. Nämnden anser att detta kommer att innebära en svårighet att lösa i praktiken. Flera av yrkesinriktningarna kommer av resursskäl inte att kunna organiseras i egna klasser, utan där blir samläsning den praktiska lösningen, framför allt i när det gäller inriktningar med få elever. Det kommer att vara olika elevgrupper med olika förutsättningar och behov i de korta och långa yrkesprogrammen. Eleverna på det korta programmet kommer att vara i behov av jämförelsevis stora stödjande insatser, också i samband med de föreslagna 15 veckors apl. Nämnden anser därför att samläsning endast i undantagsfall skulle fungera. I Malmö skulle förutsättningarna att ge det korta yrkesprogrammet som ett eget spår vara goda, eftersom elevunderlaget är så pass stort.

4. Yrkesintroduktion och individuellt alternativ avskaffas.

När nya nationellt utformade yrkesprogram införs som riktar sig till elever som inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2500 poäng kommer

yrkesintroduktion inte längre att vara relevant. Utredningen föreslår därför att introduktionsprogrammet yrkesintroduktion avskaffas.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden stödjer förslaget att introduktionsprogrammet yrkesintroduktion avskaffas, förutsatt att de korta yrkesutbildningarna genomförs.

5. Individuellt förberedelseprogram (IMF) införs.

Utredningen föreslår att ett nytt introduktionsprogram, individuellt förberedelseprogram (IMF), ska införas. Utbildningen på programmet ska till skillnad från de nationellt utformade programmen utformas för varje enskild elev utifrån elevens behov och förutsättningar. Det motsvarar bestämmelserna som i dag gäller för individuellt alternativ (IMA). Individuellt förberedelseprogram ska i första hand syfta till förberedelse för annan fortsatt utbildning, till exempel yrkesprogram som omfattar 1900 eller 2700/2800 poäng eller högskoleförberedande program. Individuellt förberedelseprogram ska stå öppet för ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2500 gymnasiepoäng. Det ska dock inte stå öppet för ungdomar som ska erbjudas språkintröduktion. Det bör främst vara elever som har behov av stöd och anpassningar som är svåra att tillgodose på ett nationellt utformat program som ska erbjudas individuellt förberedelseprogram.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden anser att detta förslag är bra, eftersom utbildningen på programmet till skillnad från de nationellt utformade programmen utformas för varje enskild elev utifrån elevens behov och förutsättningar.

6. Språkintröduktion (IMS).

Utredningen föreslår att nyanlända elever ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnen under sin utbildningstid på språkintröduktion. Hela eller delar av yrkesämnen ska ingå i utbildningen för elever som har som målsättning att läsa ett yrkesprogram och som har förutsättningar att tillgodogöra sig sådan utbildning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Utredningen föreslår att nyanlända elever ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnen under sin utbildningstid på språkintröduktion (IMS). Nämnden anser att detta förslag är bra, eftersom det kan skapa en positiv och tidig kontakt med arbetslivet. I Malmö finns denna verksamhet redan på Malmö Neptunigymnasium.

7. Programinriktat val (IMV).

Utredningen föreslår att programinriktat val ska utformas för en grupp elever. Att utforma för en grupp innebär att utbildningen utformas i förväg och att utbildningens

innehåll är fastlagt innan eleven söker. Utbildningen blir möjlig för eleverna att söka i gymnasievalet.

Utredningen anser också att behörighetskraven till introduktionsprogrammet programinriktat val (IMV) ska höjas. För att vara behörig till IMV ska en elev idag ha godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk och i antingen engelska och matematik samt minst tre andra ämnen, eller i engelska eller matematik samt minst fyra andra ämnen. Utredningen föreslår att behörighetskravet till IMV ska höjas från sex till tio godkända betyg för elever som har godkänt betyg i svenska men som saknar godkänt betyg i engelska eller matematik. Vidare föreslår utredningen att det ska vara åtta godkända betyg för elever som har godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden anser att det är bra att programinriktat val ska utformas för en grupp elever, eftersom det ger eleverna större trygghet när utbildningen utformas i förväg och att utbildningens innehåll är fastlagt innan eleven söker. Nämnden ställer sig vidare bakom utredningens förslag att behörighetskraven till introduktionsprogrammet programinriktat val (IMV) ska höjas.

8. Behörighetskraven för yrkesprogram som omfattar 2700 och 2800 gymnasiepoäng ska höjas till 12 ämnen.

I dag ställs krav om åtta godkända ämnen från grundskolan för att vara behörig till ett yrkesprogram i gymnasieskolan. För behörighet till ett högskoleförberedande program krävs tolv godkända ämnen. För de yrkesutbildningar som i grundupplägget omfattar 2700 eller 2800 gymnasiepoäng föreslår utredningen att behörighetskraven ska höjas till 12 ämnen vilket gör att kraven blir desamma som till de högskoleförberedande programmen. Utredningen anser att behörighetskraven fortsatt ska innefatta godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

I ljuset av utredningens förslag med långa och korta yrkesutbildningar anser nämnden att kravet på 12 godkända betyg kan vara problematiskt. Det skulle möjligtvis stärka statusen för yrkesprogrammen, vilket är positivt. Å andra sidan är det idag för få ungdomar som ansöker till yrkesprogram¹ och ökade behörighetskrav kan innebära risk för ett minskat söktryck.

---

¹ Skolverket (2023). ”Utbud och efterfrågan på gymnasial utbildning”. Rapport 2023:12

9. Ett års studier på ett 1900-poängsprogram ska möjliggöra behörighet till yrkesprogram som omfattar 2700 eller 2800 poäng.

Utredningen föreslår att godkända studieresultat på de nya 1900-poängsprogrammen ska kunna leda till behörighet till yrkesprogrammen som omfattar 2700 eller 2800 poäng. Det ska således inte vara nödvändigt att läsa individuellt förberedelseprogram (IMF) för att läsa in behörighet, även om det också är möjligt. Ett nytt sätt att uppfylla behörighetskraven till yrkesprogram som omfattar 2700 eller 2800 poäng ska vara att ha godkända betyg från grundskolan i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i yrkesämnen i en omfattning av minst 400 gymnasiepoäng. Utredningen anser att 400 godkända gymnasiepoäng tillsammans med godkända betyg i svenska, engelska och matematik visar på goda studieförutsättningar för att klara ett mer omfattande yrkesprogram och en yrkesexamen.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden menar att detta förslag är rimligt om utredningens förslag med korta yrkesutbildningar genomförs. Utredningen beskriver dock inte hur elever som kommer in på ett kort yrkesprogram ska rustas för att klara vidare studier på ett program med högre studietakt än de nya 1900-poängsprogrammen. Nämnden rekommenderar att förslag på genomförande i praktiken behöver tas fram på nationell nivå, som kan ge såväl elever som lärare stöd för att lyckas.

10. Försöksverksamhet med yrkesinslag på högskoleförberedande program.

Utredningen föreslår att lämpligheten att erbjuda yrkesämnen inom högskoleförberedande program bör prövas genom en försöksverksamhet. Försöket bör avgränsas till de förslag om yrkesinriktningar på högskoleförberedande program som finns i regeringens promemoria (U2021/01877) som remitterades i mars 2021, där man föreslår en försöksverksamhet med en handelsinriktning på ekonomiprogrammet.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden anser att utredningens förslag angående försöksverksamhet med yrkesinslag på högskoleförberedande program är intressant och nämnden ställer sig positiv till detta förslag. Förslaget kan innebära att eleverna på ett tidigt stadium får kontakt med arbetslivet.

11. Förslag om yrkesutbildning inom små och/eller dyra yrkesområden.

Frågan om kompetensförsörjning inom små och dyra yrkesområden har varit aktuell över en längre tid. Utredningen föreslår att offentliga huvudmän ska kunna utföra undervisning på entreprenad i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad profil, samt i gymnasiearbete och yrkesprov i gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola. Förslaget omfattar all yrkesutbildning i gymnasieskolan och är inte begränsat till yrkesutbildning inom vissa områden. Förslaget innebär en möjlighet för alla skolhuvudmän att utföra

undervisning på entreprenad, inte bara fysiska eller juridiska personer. Förslaget gäller även för anpassad gymnasieskola.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden anser att utredningens förslag om yrkesutbildning inom små och/eller dyra yrkesområden är intressant och ställer sig positiv till detta förslag.

12. Förslag om yrkesprov

Mot bakgrund av den erfarenhet som redan finns av yrkesprov i olika samverkansmodeller, i de nationella programråden beträffande försöksverksamheten med yrkesprov samt andra länders utvärderingar och sammanställningar av yrkesprov är det utredningens bedömning att yrkesprov kan och bör införas inom gymnasial yrkesutbildning. Yrkesprov bidrar bland annat till en ökad tydlighet i vilka yrkeskunskaper elever behöver ha vid avslutad utbildning och provet kan underlätta elevers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Yrkesprov kan också bidra till en ökad likvärdighet och kvalitet i yrkesutbildningen.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden anser att utredningens förslag om yrkesprov är genomtänkt och ställer sig positiv till detta förslag.

13. Förslag om individuella programmet i anpassade gymnasieskolan.

Elever på nationella program i anpassade gymnasieskolan har vid flytt till annan kommun rätt att fullfölja utbildningen i den nya hemkommunen eller i en annan kommun eller region som anordnar utbildning. Samma rätt finns inte för elever på individuella program i anpassade gymnasieskolan. Utredningen föreslår att rätten att fullfölja en fyraårig utbildning på ett individuellt program i anpassade gymnasieskolan särskilt bör regleras för att skapa likvärdighet i lagstiftningen mellan utbildningar i anpassade gymnasieskolan samt mellan skolformerna anpassade gymnasieskolan och gymnasieskolan.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden anser att utredningens förslag om individuella programmet i anpassade gymnasieskolan är genomtänkt och ställer sig positiv till detta. Förslaget säkerställer dessutom rättigheterna för personer med funktionsnedsättning utifrån perspektiv kring mänskliga rättigheter.

Sammanfattande bedömning

Nämnden ser positivt på att utredningen presenterar förslag med ambitionen att fler elever ska kunna gå vidare i utbildningssystemet på sammanhållna utbildningar.

Nämnden anser vidare att det är bra att utredningen presenterar förslag som innebär att gymnasiala yrkesutbildningar och branscherna ökar samverkan. Detta ökar

förutsättningarna för att eleverna ska bli anställningsbara och bidrar vidare till deras självförsörjning. Nämnden ser dock ett flertal utmaningar med utredningens förslag.

Om yrkesutbildningar är för korta eller för smalt anpassade efter arbetsmarknadens behov kan de sakna bredden som behövs för att förbereda elever för förändrade förhållanden i arbetslivet. Det finns en stor risk för att kvaliteten sänks för utbildningarna. Om tonvikten läggs på praktiska yrkesutbildningar kan elever missa viktiga akademiska kunskaper som kan vara nödvändiga för vidare utbildning eller karriärmöjligheter. Något som inte framgår i tillräcklig omfattning i utredningen är att yrkesämnen förutsätter en del teoretiska kunskaper och att även de arbetsplatsförlagda momenten kräver att eleven har en förförståelse för området för att kunna lyckas. Flera ämnen kräver vissa förkunskaper från grundskolan om eleven ska lyckas med yrkesämnet. En elev som i annat sammanhang inte inhämtat förståelse för yrkesämnet möter ett helt nytt ämne utan någon tidigare erfarenhet och kunskap att koppla till det nya.

De nya programmen vänder sig till elever som ofta har skolmisslyckanden med sig. Det framgår inte i utredningen hur eleverna ska dels stärkas i sin tro på sig själva, dels rustas med studieteknik med mera för att lyckas med studierna. En svaghet är att utredningen inte beskriver hur det är tänkt att fler elever ska vilja söka yrkesprogram. I dagsläget är det en utmaning på flera ställen i landet att få elever att vilja läsa en yrkesutbildning.

Att skapa fler yrkesutbildningar kan kräva betydande resurser. Det finns en risk att dessa resurser tas från andra områden inom utbildningssystemet. Nämnden menar att samläsning mellan de korta och de långa yrkesprogrammen endast i undantagsfall skulle fungera. I större städer, som exempelvis Malmö, blir det lättare eftersom de olika programmen sannolikt kan ges utan att samläsning krävs. Eleverna på de korta och långa utbildningarna har olika förutsättningar, personligt och studiemässigt, olika behov av stödjande insatser och kommer i allmänhet att läsa kurserna med olika studiefart.

Utredningens ambition att utöka samverkan med branscherna och arbetslivet är bra, och nämnden anser att 15 veckors apl kan vara rimligt att ha som obligatoriskt krav. Det finns dock en stor risk att många elever kommer att avbryta sina studier, om eleverna inte tidigt får det stöd som behövs för att bli redo för de krav som ställs under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

För att utredningens förslag ska fungera bra, så krävs omfattande informationsinsatser, såväl till potentiella elever som till arbetslivet, där konstruktionen med korta och långa yrkesutbildningar förklaras. Risken finns annars att en arbetsgivare uppfattar korta respektive långa yrkesutbildningar som kvalitetsmässigt olika, som ett A- och B-lag.

